

رحمان سعادت

کارشناس اقتصادی

مذاکرات سیاسی

و پیش‌بینی نرخ ارز

مذاکرات سیاسی اخیر میان ایران و آمریکا، تأثیر قابل توجهی بر نرخ ارز و طلا گذاشته و شرایط خاصی در این بازارها ایجاد کرده است. این موضوع پرسشی اساسی ایجاد می‌کند: در صورت موفقیت یا شکست مذاکرات، سرنوشت این بازارها چگونه خواهد بود؟ در ایام نوروز، با وجود آنکه حجم معاملات ارزی بسیار اندک بود، نرخ‌ها رشد قابل توجهی را تجربه کردند. به عبارت دیگر، دلان با سوءاستفاده از تعطیلات سعی کردند نرخ ارز را افزایش دهند. اما در اولین روز پس از تعطیلات و با آغاز مذاکرات ایران و آمریکا، نرخ ارز و قیمت طلا به شدت کاهش یافت. این موضوع نشان می‌دهد که دلان بازار ارز در تلاش برای نرخ‌سازی بوده‌اند. وقتی خبر شروع مذاکرات ایران و آمریکا منتشر شد، نرخ ارز، طلا و سکه کاهش شدیدی را تجربه کرد و این موضوع منجر به ضرر سنگین دلان و سوداگران شد.

معمولاً ۷۰ درصد افرادی که به صورت غیرحرفه‌ای در بازار ارز فعالیت می‌کنند، در دام «جهش نرخ دلار» می‌افتند. بنابراین، مردم باید با دقت و دانش کافی وارد این بازار شوند و تنها به منظور رفع نیازهای واقعی خود اقدام به خرید و فروش کنند. افراد خبره و صاحبان سرمایه‌های کلان فریب نمی‌خورند و معمولاً پس از اینکه بازار دچار ریزش شد و تب جهش ارزی فروکش کرد، وارد بازار می‌شوند. در مواقعی که جهش ارزی رخ می‌دهد، معمولاً حداقل یک‌چهارم از افزایش نرخ ارز کاهش می‌یابد. به عنوان نمونه در ریزش اخیر، نرخ دلار حدود ۲۲ درصد کاهش یافت.

نرخ ارز در کشور ما تا حد زیادی یک متغیر سیاسی است. تغییرات در مسائل بین‌المللی و سیاست خارجی، تأثیر قابل توجهی بر بازار ارز دارد. بنابراین، هرچقدر هم اقتصاد داخلی تقویت شود، باز به سیاست خارجی و اقتصاد بین‌المللی وابسته خواهیم بود. دلار به عنوان یک ارز مرجع در جهان، نقش اساسی در معاملات اقتصادی ایفا می‌کند و حدود ۷۰ درصد از معاملات جهانی با دلار انجام می‌شود. بنابراین، مذاکرات با آمریکا می‌تواند به کاهش و تثبیت نرخ‌ها در بازارهای مختلف منجر شود. در دو هفته اخیر، نرخ ارز حدود ۲۰۰۰ تومان در هر روز کاهش یافته است.

اگر توافقی که در این مذاکرات حاصل می‌شود، در سطح عالی باشد، احتمالاً شاهد ریزشی مشابه آنچه که در سال ۱۳۶۷ اتفاق افتاد، خواهیم بود. در این صورت، قیمت ارز ممکن است سقوطی تاریخی را تجربه کند. اما اگر توافق حاصل شده در سطح اندک باشد، در بدترین حالت نرخ ارز تثبیت شده و از افزایش بیشتر آن جلوگیری خواهد شد.

ثبات در بازار ارز تأثیر زیادی بر تولید دارد و با توجه به شعار امسال مبنی بر «سرمایه‌گذاری در تولید»، تثبیت نرخ ارز می‌تواند موتور محرک رشد تولید باشد. اقتصاد ایران ظرفیت‌های بالایی برای رشد دارد و مذاکرات ایران و آمریکا می‌تواند منجر به افزایش سرمایه‌گذاری در این بخش‌ها شود. در این شرایط، اهداف برنامه هفتم توسعه نیز قابل دسترسی خواهد بود.

رئیس خانه صمت: هماهنگی میان وزارتخانه‌ها و صنایع برای عبور از مشکلات انرژی و منابع آبی ضروری است

راهکارهای صنعت

برای عبور از بحران انرژی و کمبود آب

محمدرضوانی

روزنامه نگار

است در این حوزه دوزارتخانه جهاد کشاورزی و صنعت، معدن و تجارت دست به دست یکدیگر دهند و شرایط را تسهیل کنند. حتی ارگان‌ها و دستگاه‌های دیگر نیز باید حضور و مشارکت داشته باشند. یکی از دستگاه‌های مرتبط، سازمان برنامه و بودجه است و به طور مثال باید برای کارخانه‌هایی که به دنبال حل معضل ناترازی انرژی در بخش‌های مختلف هستند بودجه و حمایتی در نظر بگیرد. اگر زمانی به این سطح از همکاری و مشارکت برسیم، به طور قطع از چالش کم‌آبی و ناترازی برق و گاز و غیره با آرامش بیشتری گذر خواهیم کرد.

طی سالیان گذشته بخش قابل توجهی از منابع آبی کشور را در اختیار صنایعی مانند فولاد گذاشته‌ایم که خودشان بزرگ‌ترین مصرف‌کننده آب هستند. نکته نگران‌کننده اینجاست که بسیاری از این صنایع در مناطقی بدون امکان تأمین پایدار آب، یعنی در مرکز ایران و بدون توجه به اقلیم و ظرفیت‌های زیستی، ایجاد شده‌اند. حال نه تنها این تصمیمات غلط را اصلاح نکرده‌ایم، که همان صنایع را هم توسعه داده‌ایم. این رویکرد، در بلندمدت امنیت آب و صنعت کشور را توأمان تهدید می‌کند. یک نمونه این موضوع صنعتی شدن در کشور ما رونق گرفته دیروز برای تأمین آب شرب خود نیازمند کمک استان اصفهان بود، امروز آب صنایع خود را نیز از اصفهان می‌گیرد. این یعنی، اضافه برداشت از یک منبع، که خود دچار تنش آبی است. در حقیقت باید پذیرفت که با این شیوه نمی‌توان آینده‌ای پایدار برای توسعه صنعتی رقم زد.

در زمینه بازیافت آب، باید بسیار جدی‌تر از گذشته عمل کنیم. هرچند اقدامات خوبی آغاز شده، اما باید اذعان کنیم که ما در این زمینه دیر به فکر افتادیم. پساب‌های صنعتی باید به صورت کامل به چرخه تولید بازگردند و بازچرخانی در مقیاس وسیع‌تری اجرا شود. این رویکرد نیاز به تجهیزات جدید، حمایت دولتی و فرهنگ‌سازی دارد. بدون سرمایه‌گذاری در این حوزه، مدیریت آب ممکن نخواهد بود. بنابراین قطعاً باید به سمت استفاده از ماشین‌آلاتی برویم که نیاز کمتری به آب دارند. صنعت ما باید پیشرفته شود. نمی‌توان با تکنولوژی دهه‌های گذشته، بحران‌های قرن جدید را مدیریت کرد. آب دیگر یک منبع در دسترس و ارزان نیست، بلکه یک سرمایه حیاتی و استراتژیک است. اگر صنایع ما نخواهند خودشان را با این واقعیت وفق دهند، در رقابت منطقه‌ای و جهانی عقب خواهند ماند. پیشنهاد ما این است که از این پس در جانمایی صنایع، دقت ویژه‌ای به شاخص‌های اقلیمی، آبی و محیط‌زیستی داشته باشیم. صنایع آب‌بر باید در اطراف خلیج فارس و دریای عمان مستقر شوند. باید از آب دریا استفاده کرد، بازچرخانی را جدی گرفت و از تجربیات جهانی بهره برد. در کنار آن، باید بارش‌ها، سیلاب‌ها و منابع فصلی را به شکل مؤثر مدیریت کنیم. نباید بگذاریم به دلیل ضعف ساختاری در مدیریت منابع، سیل بیاید و برود و بعد از آن، تجربه بی‌آبی هم داشته باشیم.

آفتابی و خورشیدی رویکردی است که این روزها از سوی بسیاری از صاحبان صنایع مورد استفاده قرار گرفته و در اکثر کارخانه‌ها ایجاد نیروگاه خورشیدی دنبال می‌شود تا به این شیوه برق خود را تأمین کنند. شاید لازم بود این رویه از سال‌ها و مدت‌ها قبل دنبال می‌شد، نه اینکه ناترازی برق به این اندازه برسد و تازه وزارت نیرو اعلام کند مسئولیتی در مورد تأمین برق صنایع ندارد. به هر صورت اکنون خود صاحبان صنایع به دنبال ایجاد راهکاری در این حوزه‌ها هستند. منابع آب زیرزمینی در سال‌های گذشته از بین رفته و منابع رودخانه‌ای نیز به خاطر کاهش بارندگی در اکثر استان‌ها کاهش یافته است. در چنین وضعیتی بهترین راه برای جبران این نقیصه جلوگیری از هدر رفت آب است و باید به سراغ بازیافت آب فاضلاب رفت و از پسماند استفاده کرد. امروز بسیاری از کارخانه‌های بزرگ فاضلاب شهری مورد استفاده قرار گرفته و به دنبال تصفیه آن رفته‌اند تا بتوانند تصفیه‌خانه داشته باشند. بر این اساس در تمامی استان‌ها افراد تشویق به سرمایه‌گذاری در این حوزه می‌شوند. از سوی دیگر خوشبختانه در گذشته فرهنگ صنعتی شدن در کشور ما رونق گرفته و در نتیجه تلاش‌های انجام شده، در بسیاری صنایع به خودکفایی رسیده‌ایم. حتی در مواردی مانند ساخت و تولید ماشین‌آلات مورد نیاز صنایع، اکنون خودکفایی خوبی حاصل شده است. البته وضعیت استان‌های مختلف در زمینه صنعتی شدن با یکدیگر متفاوت است.

● **فکر می‌کنید با همین شیوه کارخانجات تولیدی قادر به تأمین نیازهای خود خواهند بود؟**

باید چند نکته را مد نظر قرار داد؛ زمانی که بحث ناترازی آب مطرح می‌شود باید در گام اول به خاطر داشته باشیم که صنعت زنده به آب است و بی‌توجهی به مدیریت منابع آب، بی‌توجهی به آینده صنعت کشور محسوب می‌شود. دیگر آنکه تأخیر در بهره‌گیری از فناوری‌های نوین آب‌بر توجیهی ندارد. مسئله آب نباید همچون سوخت، به حال خود رها یا صرفاً به بخش خصوصی سپرده شود، چرا که مردم و همچنین صنعت، هر دو از این تصمیمات ناصحیح آسیب خواهند دید.

از سوی دیگر تأمین آب کافی برای صنایع نیازمند آن است که ما در کشاورزی نیز دقت داشته باشیم و به سمت کشت گلخانه‌ای گام برداریم. عمده آب کشور در بخش صنعتی استفاده نمی‌شود بلکه به بخش کشاورزی تعلق می‌گیرد که در آن عرصه هم از این میزان آب مصرفی بهره‌مندی گرفته نمی‌شود. هنوز شیوه مرسوم کشاورزی در ایران آبیاری غرقابی است، در حالی که بی‌شک نیاز است این رویکرد اصلاح شود. مقابله با بحران کم‌آبی و خشکسالی تنها به بخش صنعتی کشور و وزارت صمت محدود نمی‌شود و لازم

تأمین آب آن‌ها نیاز به انتقال از شمال و جنوب است. این رویکرد حداقل در مقطع زمانی فعلی، هزینه‌های متعددی به کشور تحمیل کرده است. صنایع نیز با هزینه‌های بالایی که بابت تأمین انرژی متحمل می‌شوند، قدرت رقابت در بازار را از دست می‌دهند. در گذشته در حوزه‌هایی مانند فولاد، سیمان، کاشی و سرامیک یا سفال بسیار موفق بودیم اما همین کارخانه‌ها در شهرها و استان‌هایی مستقر شده‌اند که برخی مسائل زیست‌محیطی رعایت نشده و اینک شاهد نتایج و تبعات این رویکرد هستیم. اکنون وقت آن است که مطالعاتی صورت گیرد و در جانمایی صنایع دقت بیشتری لحاظ شود. در واقع تا پیش از آنکه کشور و صنایع مختلف مجبور به تحمل بار بیشتری شوند، باید جلوی این روند گرفته شود. طبیعی است زمانی که دو روز در هفته برق و گاز یک کارخانه قطع باشد، تولید آن هم با مشکل مواجه شود. اکنون کاهش تولید، حجمی قابل توجه دارد و این امر ضرر و زیان تولیدکننده و افزایش هزینه‌های تولید و قیمت محصول را در پی دارد.

● **این روند تا چه میزان منجر به کاهش و تعدیل نیروی انسانی شده است؟**

تا امروز تولیدکنندگان ما با تلاش بسیار، از کاهش سنگین نیروی انسانی جلوگیری کرده‌اند، چرا که نیروی انسانی سرمایه بزرگی برای تولید محسوب می‌شود و با حفظ آن آسیب‌های اجتماعی نیز کمتر خواهد شد. با وجود این، شرکت‌ها و کارخانجات از روند توسعه بازمانده‌اند و در غیاب توسعه در زمینه جذب نیروی انسانی نیز رشد ۱۰ تا ۱۵ درصدی قابل انتظار را نداشته‌اند.

● **در این صورت صنایع مشکلات خود را چطور مدیریت می‌کنند؟**

در حال حاضر تلاش تولیدکننده‌ها بر آن است که به هر طریق ممکن از پس مشکلات برآیند. در این میان یکی از راهکارها اصلاح ساختار است؛ اقداماتی مانند هدایت ماشین‌آلات و تجهیزات به سمتی که برق کمتری مصرف کنند و یا تقویت تصفیه‌خانه‌های آب برای اینکه نیاز بیشتری را تأمین کنند، مورد توجه صاحبان صنایع قرار گرفته است.

همچنین صنایع در این دوره شیوه‌های دیگری را نیز برای تأمین انرژی خود مورد استفاده قرار داده‌اند. به طور مثال تأمین انرژی از طریق پنل‌های

ایران در سال‌های گذشته به دلیل دسترسی ارزان به منابع انرژی، دارای مزیتی جدی در تولید محسوب می‌شد اما دومینوی قطعی برق و گاز طی چند سال اخیر به داستانی ناخوشایند برای صنایع تبدیل شده و مشکلات متعددی را برای آن‌ها به همراه داشته است. در سال جاری کمبود آب هم به این موارد اضافه شده و از همین روزها و ماه‌های آغازین ۱۴۰۴ حتی بحث‌هایی مبنی بر جیره‌بندی مطرح می‌شود. این در حالی است که بر اساس آمارهای جهانی، ایران با تولید سالانه ۳۸۳ تراوات ساعت در جایگاه یازدهم قرار گرفته و به میزان یک درصد، از کل تولید برق دنیا سهم دارد. در حوزه آب نیز سهم ایران از جمعیت جهان ۱٫۳ درصد و از منابع آبی دو درصد است. از این میان دو درصد آب شیرین و ۵۲ درصد چاه‌ها و نیم درصد پساب‌هاست. از طرفی ذخایر گازی کشور به گونه‌ای است که با ۳۲٫۱ تریلیون مترمکعب، بعد از روسیه دومین دارنده بزرگ ذخایر گاز محسوب می‌شود. تولید گاز ایران با ثبت عدد ۲۵۲ میلیارد مترمکعب در سال ۲۰۲۳، این کشور را در جایگاه سوم قرار داده است. حال با دسترسی به این منابع عظیم و غنی، ابتلا به ناترازی انرژی در حوزه‌های مختلف، دشواری‌های متعددی برای کشور ایجاد کرده و یافتن راه‌برون رفت از این وضعیت تبدیل به مسئله‌ای ملی شده است. طبیعی است که این چالش‌ها تأثیری ناخوشایند بر پیکره تولید و صنعت کشور برجا خواهد گذاشت، اما با توجه به سرپال دنباله‌دار ناترازی، برای خارج شدن از این وضع چه می‌توان کرد؟ در این زمینه به گفت‌وگویی با عبدالوهاب سهل‌آبادی، رئیس خانه صنعت، معدن و تجارت پرداخته‌ایم. او در صحبت‌های خود تأکید دارد که اینک وقت آن است که بخش‌های مختلف، از صاحبان صنایع گرفته تا وزارتخانه‌ها با یکدیگر متحد شوند تا با هماهنگی میان آن‌ها و همراهی سازمان‌هایی مانند برنامه و بودجه، روزهای سخت فعلی پشت سر گذاشته شود. شرح کامل این گفت‌وگو را در ادامه می‌خوانید.

● **قطعی‌های مکرر برق و گاز در سال‌های گذشته مشکلاتی برای واحدهای تولیدی به همراه داشته و گویی در سال جاری کمبود آب نیز تشدید شده است. با توجه به ناترازی انرژی، این روزها واحدهای تولیدی چه شرایطی دارند و کمبود آب چه اثری بر شرایط آن‌ها خواهد داشت؟**

نمی‌توان کتمان کرد که این روزها شرایط مطلوبی بر صنایع حاکم نیست. اکنون نه تنها در زمینه برق و گاز با محدودیت مواجهیم، بلکه حتی در معادن از نظر تأمین گازوئیل نیز با کمبودهایی دست‌وپنجه نرم می‌کنیم که بی‌شک این موارد به پیکره تولید ضرباتی اساسی وارد می‌کند.

علاوه بر آن، آب نقشی حیاتی در تولید دارد، اما به واسطه ناهماهنگی مدیریتی در گذشته و عدم انجام جانمایی و آمایش سرزمینی مناسب، برخی صنایع آب‌بر در نقاط مرکزی ایران مستقر شده‌اند و برای

